

433.—444. Mnogi su nadbiskupi i biskupi umjeli svoj primat nad inima utvrditi, ili što im stolica bila drevnija, ili što su imali povlasticu kruniti kraljeve, ili iz kojega sličnoga razloga. Pri tom se mnogo služilo i patvorenim ispravama. Institucija primasa ne pristaje pravo u hierarhijski sustav zapadne crkve. Primasi sa širokom oblasti unutar svoga narodnoga područja živo podsjećaju na autokefalne crkve na Istoku, pak mogu u prilikama postati klin u organskom i hierarhijskom jedinstvu katoličke crkve. To je razlog, da Sv. Stolica nije sklona ovoj instituciji, pogotovu ne primacijama s velikom jurisdikcijom. Ipak je bivalo, da su pojedini pape pod silom činjenica njekom konvencijom pripuštali upotrebljavanje baštinenih primacijanih naslova, sanirali nekanonski njihov postanak, pače imade ih, koje su ovaj naslov i oblast zadobile na osnovu izriječnih odluka papinskih kao Vienne, Mainz, Magdeburg, Lund, Canterbury, York, St. Andrews. (Isp. Scherer l. c. 538.—539.).

Smatrali smo oportunim iznijeti ove činjenice, budući da je u vidu reorganizacija crkvenih odnosa na nekadašnjem području splitske i barske metropolije.

Dr. Ritig.

Iz crkvenoga prava.

Ženidbeno pravo u kodeksu kanonskoga prava.

U novom crkvenom Zakoniku (27. svibnja 1917.) dosljedno razdiobi, po kojoj je izgradnja njegova provedena, ne sačinjavaju propisi o ženidbi posebnu knjigu kao u dekretalnom pravu, nego su svrstani u prvi dio treće knjige (De Sacramentis).

Ovdje je u 131 kanonu izloženo cijelo ženidbeno pravo katoličke Crkve, osim postupka u ženidbenim preporima, koji je uvršten u dvadeseti naslov (De causis matrimonialibus) četvrte knjige (De Processibus, kanoni 1960.—1992.).

Ovaj 131 kanon sačinjava jedan naslov (Titulus VII.: De matrimonio), koji obuhvaća sedam uvodnih kanona (1012.—1018.) i daljnja 124 kanona razvrstana u 12 poglavlja, od kojih se X. i XI. raspada u dva članka. Hoćemo da ovdje upozorimo na jednu okolnost, koja ima po našem sudu posebnu znanstvenu i historijsko-naučnu zanimivost, a i znatnu praktičnu važnost. U literaturi crkvenog ženidbenog prava isticalo se i uživalo je velik ugled klasično djelo Pietra Gasparria: »Tractatus canonicus de Matrimonio, Parisiis, 1904. Editio Tertia«. Kardinal Gasparri bio je kroz mnogo godina (1880.—1896.) profesorom kanonskoga prava na visokoj školi Institut Catholique u Parizu, pak je ovo djelo u dva sveska plod njegovog naučnog rada za ovo vrijeme. Posve je prirodno, da je ovo djelo imalo veliki utjecaj na kodifikatorski rad oko novog crkvenog Zakonika, kojim je, kako je poznato, ravnao kardinal Gasparri. Pri pomnijem

proučavanju kodeksovih ženidbenih kanona upada u oči, da je Gasparrijevo djelo bilo upravo osnovkom kodifikaciji: sav naučni sistem ženidbenoga prava, kako ga je u svom djelu postavio i obradio Gasparri u ovom svom djelu, prešao je posve nepromijenjen u kodeks. Može se cum grano salis reći, da je ženidbeno pravo u kodeksu kodificirano neposredno iz Gasparrijeve knjige.

Zato će se Gasparrijeva knjiga najlakše prerađiti u učevnu knjigu ženidbenoga prava, koje je danas u kreposti i ostat će prevažnim pomagalom za sva djela o ženidbenom pravu poslije kodeksa, osobito kada se ima na umu odredba dekreta »Facultates et Lycaea juris canonici« (S. Congr. de Sem., 7. Aug. 1917., A. A. S., IX., 1917., 439.), da profesorima kanonskoga prava ima da bude svetim pravilom: razdioba učevne knjige mora se prilagoditi razdiobi kodeksa, a nipošto razdioba kodeksa razdiobi knjige.

Dr. Fr. Herman.

Iz praktičkog bogoslužja.

Nešto o postanku i reformi Rimskog Brevijara.

Psalmi Davidovi zauzimali su vavda odlično mjesto u Oficiju (*Officium divinum*) što se od davnina molio po kršćanskim crkvama na večernjoj službi Božjoj, pa na noćnoj, te u tri razmaka prije podne i u dva poslije podne. Čini se — bar po kazivanju Radulfa Tungerskog — da je sam sv. Jeronim razdijelio moljenje psalama tako, da se je preko sedmice izmolio sav Psaltir od 150 psalama. Za Jutrenju nedjelje odredio je osamnaest psalama, za Jutrenje ostalih dana u sedmici po dvanaest psalama; svi ostali psalmi bili su dodijeljeni Malim časovima (*Horae Minores*). Jutrenje na blagdane Gospodnje i Svetaca imale su po devet psalama.¹ Iz Antifonara Grgura Velikoga razabiremo, da su u svetačnom Oficiju bili isti psalmi, koji su i danas.

Grgur VII. u nečemu je prikratio Oficij, te se po tom prikraćenju nazvao **Breviarium**. Taj naziv ostao je još i danas. Isprvice taj prikraćeni Oficij molio se samo u papinskoj kapeli; poslije su ga stali moliti Franjevci, a malo zatim prihvatitše ga svi drugi svećenici i klerici osim Benediktinaca i Dominikanaca. Kao što je na tridentinskom saboru bilo određeno, da se izdade pregledano cijelo Sveto Pismo u Vulgativnom prijevodu, te Rimski Misal, tako je tu bilo zaključeno, da se izdade i novi Brevijar. Izdao ga je papa Pijo V., držeći se u glavnome Brevijara Grgura VII. U tom Brevijaru Pija V. bilo je za oko 200 dana u godini »officium feriale« i »dominicale«; svetačnih dakle oficija bilo je oko 136. Na čelu tog izdanja stajala je Bula Pija V., dana god. 1568. Ta se Bula nalazi na čelu i novo reformiranog Brevijara pape Pija X.

¹ Isp. V. Thalhofer: Erklärung der Psalmen mit besonderer Rücksicht auf deren liturgischen Gebrauch? (Regensburg 1906.), Einleitung XXX.